

Adriaan Visser

Wethouder Financiën, Organisatie, Haven,
Binnenstad, en Sport

Bezoekadres: Stadhuis Coolsingel 40

3011 AD Rotterdam

Postadres: Postbus 70012

3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl**E-mail:** ea.polychronakis@rotterdam.nl**Fax:** 010 – 267 35 60**Inlichtingen:** E.A. Polychronakis**Telefoon:** 010 – 4533609**Kenmerk:** 17MO03919**Dienst:** MO

Gemeente Rotterdam
t.a.v. Commissie Zorg, Onderwijs, Cultuur en Sport
Postbus 700012
3000 KP Rotterdam

Datum: 3 juli 2017**Betreft:** Resultaten Lekker Fit!

Geachte Commissieleden,

Met het actieprogramma Rotterdam Lekker Fit! zet de Gemeente Rotterdam sinds 2005 in op het bevorderen van een gezonde leefstijl bij kinderen in de leeftijd tot en met 12 jaar (en hun ouders). Overgewichtbestrijding is een kwestie van lange adem. En gelukkig met resultaat: terwijl landelijk de trend stijgend is, blijft het overgewicht in Rotterdam stabiel en is er bij sommige leeftijdsgroepen zelfs een daling zichtbaar.

Desondanks is het aantal kinderen met overgewicht in Rotterdam nog steeds beduidend hoger dan landelijk. In deze brief informeer ik u over de tussentijdse resultaten en effecten van het programma Lekker Fit! tot nu toe en de urgentie om te blijven inzetten op gezond gewicht en actieve leefstijl.

Programma Lekker Fit! (2015-2018), resultaten en effecten

Achtergrond programma

De toename van het overgewicht onder veel Rotterdamse kinderen, gaf aanleiding voor de start van het programma Lekker Fit! in 2005.

Om een gezond en fit kind en uiteindelijk gezonde en fitte volwassene te zijn of te worden is het van belang om van jongs af aan gezonde leefgewoonten op te bouwen. De gezonde keuze zou een makkelijke keuze moeten zijn, die aansluit bij de leefwereld van ouders en kinderen. Om dit te bereiken is voor de collegeperiode 2014-2018 het algemene doel gesteld, dat meer kinderen via hun ouders en verzorgers en maatschappelijke partners en professionals in het veld een Lekker Fitte basis krijgen.

Een Lekker Fitte basis betekent:

- Dat *een gezond gewicht* het uitgangspunt is;
- Dat de jeugd *een actieve leefstijl* heeft;
- Dat de jeugd *een gezond voedingspatroon* heeft.

Dit leidt ertoe, dat het *normaal* is om Lekker Fit! te zijn. De inzet is dat door de huidige aanpak een volgende generatie (over 16 jaar) het zelf kan en er in de toekomst geen actieprogramma meer nodig is. Zij hebben hier een gedegen basis voor.

Resultaten

We hebben deze collegeperiode een groter bereik onder kinderen (en hun ouders) gerealiseerd, zodat meer kinderen een Lekker Fitte Basis krijgen. In 2016 gaat het om 5100 kinderen op de kinderopvanglocaties, 6.500 kleuters en 17.300 kinderen vanaf 6 jaar op 94 lekker Fit! basisscholen. Ook via Lekker Fit! Gebied zijn duizenden kinderen en hun ouders buiten scholen actief in contact gebracht met de voordelen van water drinken. In het totaal worden er dus meer dan 30.000 kinderen bereikt met onderdelen van het programma. Hieronder zijn de maatregelen en resultaten van de verschillende programmaonderdelen weergegeven.

De kinderen in de leeftijd tot 4 jaar worden bereikt via de kinderopvanglocaties, die drie jaar worden ondersteund bij het werken aan een aanpak gezonde leefstijl. Inmiddels nemen 145 van de circa 360 locaties in Rotterdam deel aan het programma LF!. Onderdelen van het programma zijn meer en betere beweegactiviteiten, het aanbieden van gezonde voeding, water drinken en voorlichting aan en begeleiding van de ouders. Elk jaar licht het kinderdagverblijf zichzelf door om de aanpak verder te verbeteren. Kinderen leren op deze manier van jongs af aan gezonde gewoonten aan. Het plan is tot eind 2018 het aantal deelnemende locaties uit te breiden naar 163.

Meer dan de helft van alle basisscholen, 94 scholen, zijn Lekker Fit! 92 procent van de Lekker Fit!-scholen doet ook mee met de kleuteraanpak. In totaal zijn 22 scholen gecertificeerd en 61 onder begeleiding. Op de Lekker Fit! basisscholen worden ongeveer dezelfde leerlijnen gevolgd als bij de kinderopvanglocaties: meer bewegen onder en na schooltijd, betere kwaliteit van de beweglessen door inzet van een bevoegde gymleerkracht, sportlessen/clinics, educatie over gezonde leefstijl (Lekker Fit! lespakket), invoeren van gezonde traktaties, meer water drinken, eten van groente en fruit en inzet van een diëtist. Van de kinderen op de Lekker Fit! scholen worden jaarlijks de lengte en het gewicht van groep 1 t/m 8 gemeten en bijgehouden. In schooljaar 2017-2018 zullen een aantal onderdelen van het LF-programma ook beschikbaar worden gesteld voor overige scholen.

Partners in de gebieden met de hoogste percentage kinderen met overgewicht worden gestimuleerd om aandacht te besteden aan gezonde leefstijl (bijvoorbeeld watercampagne). In drie gebieden zijn partners begeleid bij de aanpak "water drinken", het vierde gebied start na de zomervakantie. De ouders worden betrokken met het doel ook thuis een verandering te bewerkstelligen. Hiervoor zijn diverse social marketing onderzoeken uitgevoerd. De kennis uit dit onderzoek wordt met de partners gedeeld om de aanpak effectiever te maken. Tot slot was een van de voorgenomen maatregelen het maken van ketenafspraken (verbinding preventie en zorg) in wijken voor kinderen met (ernstig) overgewicht en obesitas. In Rotterdam zijn hier nog stappen in te zetten. Landelijk zijn in diverse gemeenten proeftuinen overgewicht gestart, waarin een ketenaanpak ontwikkeld en getest wordt. Hieruit kunnen lessen getrokken worden voor toepassing in Rotterdam. Hoofddoel van de proeftuinen is het identificeren van landelijk toepasbare oplossingen voor een sluitende keten van ondersteuning en zorg voor élk kind met overgewicht en obesitas¹.

Effect op overgewicht

De afdeling onderzoek² van de gemeente Rotterdam heeft de nieuwe (concept) trendanalyse overgewicht 2006-2017 opgesteld. De overgewichtcijfers onder Rotterdamse kinderen over de afgelopen jaren zijn in beeld gebracht. Er is gebruikt gemaakt van zowel cijfers van het CJG als van de Fittest gegevens van de Lekker Fit! scholen³.

Voor Rotterdam als geheel is het gelukt het overgewicht voor een deel van de kinderen te laten dalen. Dit is een goed resultaat aangezien er het eerste jaar van Lekker Fit! (2005-2006) nog sprake was van een sterke stijging van het overgewicht bij kinderen tot en met 12 jaar, evenals de jaren ervoor. De effecten van de inspanningen zijn zichtbaar, zij het dat deze verschillen per

¹ Bron: C4O, Care for Obesity

² De betreft voluit de afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

³ Het CJG meet lengte en gewicht onder 2-jarigen en van kinderen in groep 2 en 7 van alle scholen. Op de LF scholen worden lengte en gewicht gemeten in alle groepen (groep 1 t/m 8)

leeftijdsgroep. Er zijn vooral effecten te zien bij kinderen tot en met 6 jaar. Bij de 2-jarigen was er tot en met 2011 sprake van een daling; de jaren daarna is het overgewichtpercentage tot en met 2016 op dat lagere niveau gestabiliseerd. Bij 6/7 jarigen is er in 2016 ten opzichte van 2008 sprake van een daling van 39%. Voor oudere kinderen, de 10/11 jarigen, tekent zich stabilisatie af over de gehele periode.

Voor wat betreft obesitas is voor alle drie de leeftijdsgroepen een daling gerealiseerd. Ik zet erop in deze dalende trend verder door te zetten.

Verder is te constateren dat het overgewichtpercentage onder kinderen in lage SES-wijken hoger is dan in de hoge SES-wijken. Ter illustratie: In de zeer hoge SES wijken is het overgewichtpercentage 13,2 procent onder scholieren van groep 7 en in de zeer lage SES wijken 32,8 procent. Meisjes hebben meestal meer overgewicht dan jongens. Ter illustratie: In 2016 heeft 9,9% van de meisjes uit groep 2 overgewicht tegenover 6,8% van de jongens.

CJG						
	2007			2016		
	Totaal	Overgewicht	Obesitas	Totaal	Overgewicht	Obesitas
Peuters	12,9	10,3	2,6	10,3	8,9	1,4
Groep 2	19,5 ⁴	14	5,5	11,9	8,3	3,6
Groep 7	28,5	21,4	7,1	26,5	20,2	6,3

Tabel: overgewichtcijfers CJG

Op de Lekker Fit! scholen is alleen bij jongens in de onderbouw sprake van een duidelijk zichtbare daling. Overall is er sprake van stabilisatie. Op zich een mooie uitkomst als we het vergelijken met de landelijke trend (cijfers t/m 2016) die nog steeds stijgend is. Het gaat op Lekker Fit!-scholen immers om een doelgroep (lage SES) waarbij het overgewicht moeilijk te beïnvloeden is.

FIT test						
	2006			2016		
Groep	Totaal	Overgewicht	Obesitas	Totaal	Overgewicht	Obesitas
3 tm 8	27,9	19,5	8,4	27,3	19,2	8,1
3 tm 5	26,2	17,8	8,4	24,5	16,8	7,7
6 tm 8	30,1	21,7	8,4	30,3	21,8	8,5
Landelijk 4-12				14,5	11,9	2,6

Tabel: overgewichtcijfers Fittest (Lekker Fit! scholen) en Landelijk/CBS

Redenen voor bevorderen gezonde leefstijl

Lekker Fit! heeft dus effect, maar ik wil benadrukken dat het percentage overgewicht onder Rotterdamse kinderen tot 13 jaar nog steeds veel hoger is dan het landelijk gemiddelde. Landelijk heeft 1 op de 7 a 8 kinderen overgewicht of obesitas, terwijl in Rotterdam 1 op 4 kinderen (in sommige wijken zelfs 1 op 2 kinderen) hiermee kampt. Dit geeft aanleiding om preventief in te blijven zetten op het bevorderen van een gezonde leefstijl. Hieronder zijn meerdere redenen

⁴ Voor groep 2 betreffen dit de cijfers van 2008

uiteengezet waarom de urgentie om te blijven inzetten op het stimuleren van een actieve leefstijl, gezond voedingspatroon en het bestrijden van overgewicht/obesitas onverminderd groot is.

Wereldwijd maar ook in Nederland neemt het aantal mensen met overgewicht en obesitas sterk toe. Volgens cijfers van het CBS was in 2016 maar liefst 13,4% van de kinderen tussen de 4 en 20 jaar in Nederland te zwaar. In vergelijking met het jaar daarvoor is er sprake van een toename van 10 procent.

Overgewicht hangt samen met het ontwikkelen van ziekten en aandoeningen zoals, diabetes type 2, hart- en vaatziekten, hartfalen, enkele soorten kanker, artrose, aandoeningen van de ademhalingswegen en onvruchtbaarheid. Het risico op psychosociale problemen, stigmatisering, discriminatie, angststoornissen en depressies is eveneens groter⁵.

Kinderen met overgewicht kunnen zich sneller moe en eenzaam voelen en kunnen zich soms moeilijker concentreren. De schooluitval is ook hoger. Daarnaast hebben kinderen een grotere kans op voornoemde gezondheidsproblemen (ziekten) op latere leeftijd. Een kind met overgewicht/obesitas op jonge leeftijd loopt derhalve risico op beperkingen en arbeidsongeschiktheid op latere leeftijd: een deel van de toekomstige Rotterdamse beroepsbevolking zal niet fit zijn.

Obesitas vormt de duurste aandoening voor de gezondheidszorg en voor overheden⁶. Naar schatting wordt in Nederland jaarlijks een bedrag van €505,4 miljoen besteed aan de directe gevolgen van ernstig overgewicht. De indirecte kosten als gevolg van overgewicht worden in Nederland geschat op €2 miljard per jaar⁷.

De chronische ziekte diabetes type 2, waarvan het hebben van overgewicht/obesitas de belangrijkste oorzaak is, is een van de redenen van stijgende zorgkosten. Meer dan 80% van de mensen met diabetes type 2 heeft overgewicht⁸. Uit een onderzoek van RIVM blijkt dat de directe kosten voor diabeteszorg ongeveer 1,7 miljard euro bedraagt. Deze kosten komen grotendeels voor rekening van de zorgverzekeraar en de gemeente. Voorkomen van obesitas leidt tot kostenbesparing blijkt uit een businesscase van TNO: als 40 procent van de huidige mensen met diabetes type 2 blijvend geneest d.m.v. interventies dan kan dit de Nederlands samenleving de komende vijf jaar ongeveer 2,7 miljard euro aan medische kosten besparen. Dat betekent dus dat door inzet nu extra gemeentelijke kosten in de toekomst kunnen worden voorkomen.

Een (on-)gezonde leefstijl heeft niet alleen gezondheidseffecten, maar ook cognitieve en sociale effecten. Uit onderzoek blijkt dat twee keer per week of meer sporten bij 7-10 jarigen geassocieerd werd met een beter werkgeheugen en aandachtsspanne⁹. Het RIVM heeft in 2010 positieve effecten aangetoond tussen gezondheidsbevorderende programma's in het onderwijs op onder andere schoolprestaties en schooluitval.

Tot slot

Overgewicht is een hardnekkig probleem en heeft vele oorzaken zoals opvoeding, leefstijl, de obesogene leefomgeving, maatschappelijke positie, weerbaarheid en genetische aanleg. De gezondheidsproblemen en maatschappelijke problemen als gevolg van overgewicht en obesitas zijn groot. Landelijk en wereldwijd neemt overgewicht toe. Voor Rotterdam geldt dat de genomen maatregelen tot nu toe effectief zijn, maar dat het aantal kinderen met overgewicht en obesitas nog immer hoog is, zeker in vergelijking met de landelijke cijfers. Daarom acht ik het van belang dat de gemeente de langdurige aanpak doorzet. Met ook na 2018 de ambitie: **meer kinderen op een gezond gewicht.**

⁵ Bron: Nationaal Kompas Volksgezondheid

⁶ McKinsey, 2011

⁷ Raad voor Volksgezondheid en Zorg

⁸ voedingscentrum, n.d.

⁹ Bron: Studie Lopez-Vicente et al 2016

Blad: 5/5
Datum: 3 juli 2017
Kenmerk: 17MO03919

We sluiten aan bij de ambitie en uitgangspunten rondom overgewicht zoals beschreven in de nota publieke gezondheid. Een daling van overgewicht richting het landelijk gemiddelde is gewenst. Elk kind dat opgroeit in Rotterdam verdient immers een gezonde jeugd en toekomst.

Voor het verkrijgen van meer inzicht in de resultaten en effecten van het programma is aan de afdeling onderzoek van de gemeente Rotterdam opdracht gegeven voor een programmabrede evaluatie, waarvan de resultaten in het najaar van 2017 worden verwacht. Dit zal ingrediënten geven voor een vervolgaanpak. Ik zal deze resultaten en mogelijke ambities voor de toekomst in het najaar met u delen en kan hierover dan desgewenst in een presentatie meer informatie over geven.

Met vriendelijke groet,

Adriaan Visser
Wethouder Financiën, Organisatie, Haven, Binnenstad, en Sport